

מדריגת יעקב עצמו אפרים קרוב יותר
אליו וגדול ממנשה.

(חלק טו, שיחה ב)

גו" (שם, כ) הקדים אפרים למנשה –
„ישימך אלקים כאפרים וכמנשה וישם
את אפרים לפני מנשה“, כי מצד

ראובן בכורי אתה גוי יתר שאת ויתר עז, פחז כמים אל תותר כי עלית
משכבי אביך אז חללת יצועי עלה (מט, ג-ד)

הללו“, דלכאו עיקר חטאו הי' מעשה
שלו שבלבל יצועי אביו, אולם מלשון
הכתוב ופרש"י משמע שעיקר הגרם
„להפסיד כל אלה“ הוא כעסו של ראובן.

ויש לומר דחדא מתורצת בחבירתה,
דמזה שהכתוב מדגיש „פחז כמים
גו“ למד רש"י שהיו בחטאו של ראובן
שני חלקים. חדא מעשה החטא שבלבל
יצועי אביו שבגללו מפורש בדברי
הימים שהפסיד בכורתו, ושנית הכעס,
שבגללו הפסיד כהונה ומלכות.

וטעמא רבה יש בדבר. דהנה ההבדל
בין בכורה לכהונה ומלכות
הוא, דבכורה היא מעלה בעצמו (שנוטל
פי שנים וכו'), משא"כ כהונה ומלכות
הם עניני מנהיגות על הזולת, דתפקידו
של מלך הוא אשר יצא לפניהם גו' שהוא
המוציא ומביא את ישראל (רש"י כאן מט,
ט), וכהנים נושאים את כפיהם לברך את
ישראל וכן עליהם נאמר (פ' ברכה לג, י) יורו
משפטיך ליעקב גו', וזהו שמדגיש
בכתוב כאן „פחז כמים אל תותר“,
שהטעם שהפסיד מעלות אלו דכהונה
ומלכות הוא בגלל כעסו באופן של

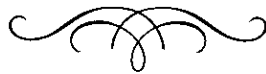
הנה בתרגומים כאן דראובן הי' ראוי
לג' ענינים, בכורה כהונה ומלכות,
וכולם ניטלו ממנו מחמת חטאו שבלבל
יצועי אביו (וכ"ה בתנחומא ובראשית רבה).
אמנם בפרש"י כתב בזה"ל: „יתר שאת,
ראוי היית להיות יתר על אחיך בכהונה
כו', ויתר עז, במלכות כו' ומי גרם לך
להפסיד כל אלה, פחז כמים, הפחז
והבהלה אשר מהרת להראות כעסך כו'“
– הרי שרש"י לא הזכיר יתרונו בענין
הבכורה אלא רק כהונה ומלכות.

וטעמא בעי, שהרי מקרא מלא הוא
בדברי הימים (א ה, א) „ובחללו
יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף“
(אלא שלעיל בפרש"י וישלח (לה, כג) כ'
דנשאר בכור לנחלה ולעבודה ולא נתנה
בכורה ליוסף אלא לענין השבטים
שנעשה לשני שבטים), וא"כ למה שביק
רש"י הפסדו של ראובן המפורש בקרא
והזכיר רק כהונה ומלכות.

ותו קשה לישנא דקרא „פחז כמים אל
תותר“ ופרש"י „הפחז והבהלה
אשר מהרת להראות כעסך כו' לכך אל
תותר, אל תרבה ליטול כל היתרונות

תהא צרה לאמ"י" (רש"י וישלח לה, כב), עד כדי כך שאינו נחשב לחטא, כפרש"י (שם) "ללמדנו כו' שלא חטא ראובן", אלא שזו היתה טעות מצידו כו', ובמילא הפסיד את בכורתו (שהיא מעלה בו בעצמו), ואף גם זאת רק "לענין השבטים" (כנ"ל).

(חלק טו, שיחה ג)

„פחז" - „מהרת להראות כעסך", שמידה זו ה"ה בניגוד גמור להתכונות הנדרשות להיות מנהיג ודורש טוב זולתו.

משא"כ עצם מעשהו שבלבל יצועי אביו לא נחשב לחטא כלפי הזולת, שהרי כוונתו היתה לשמים, שתבע עלבון אמו („שפחת אחות אמי

ויגוע ויאסף אל עמיו (ממ, לג)

יעקב כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם. ע"ש. זאת אומרת שנשמת כל איש ישראל עד סוף כל הדורות היא ניצוץ מנשמת יעקב. וי"ל שזוהי גם כוונת הגמ' „מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", דכיון דנשמות זרעו הן ניצוצות של נשמת יעקב נמצא שנשמת יעקב מלוכשת בגופים של זרעו עד סוף כל הדורות. ובמילא אין כאן סתירה ושני הדברים אמת, דמחד גיסא גופו של יעקב טעון קבורה וכו', ולאידך יעקב אבינו לא מת גם מבחינת חיים גשמיים, כי חיי יעקב הם הם חיי זרעו, וכיון שזרעו בחיים בחיים גשמיים נשמה בגוף, הרי גם הוא (נשמת יעקב) בחיים.

(חלק כו, שמות א)

שנינו במס' תענית (ה, ב) יעקב אבינו לא מת . . וכי בכדי ספרו ספדנייא וחנוטו חנטייא וקברו קברייא . . (ומשני) מה זרעו בחיים אף הוא בחיים.

וקשה להבין איך מתורצת קושיית הגמ' וכי בכדי ספרו ספדנייא וכו'. ובחדא"ג מפרש דכוונת התרצן היא דאין הפירוש בלא מת לחיי הגוף אלא ודאי בנפש קאמר, דנפשו של יעקב לא מת. וצ"ע א"כ מאי קמ"ל, הרי כל צדיק חיי נפשו הם נצחיים. ועכצ"ל דיעקב לא מת היינו גם בחייו הגשמיים (וכן משמע ברש"י ותוס' שם. ועי' במפרשי העין יעקב).

ונראה לבאר ע"פ דברי רבינו הזקן (תניא אגרת הקודש סי' ז') דנשמת

